

Tallinna Ülikooli otsus lõpetada vastuvõtt infoteaduse bakalaureuse õppekavale seab raamatukogud suure surve alla, kirjutab Tallinna Keskraamatukogu direktor **Kaie Holm**.

Tupikus suhtlemine

Loodetavasti andestavad väärivad ülikoolid kerglase pealkirja, kuid just nii saab kirjeldada tööandjate ja ülikoolide omavahelist suhtlust, mis on üks lõputu teineteise mittemõistmise ja suhtlemisprobleemide jada. Tööandjad kurdavad töötajaskonna vananemist ja tööjõupuudust ning küsivad, miks ei tule ülikoolidest piisavalt ja vajalike oskustega lõpetajaid. Ülikoolid räägivad kõrghariduse alarahastusest ning oma autonoomsusest otsuste vastuvõtmisel. Ning kogu see jutt tööjõupuuduse ja kõrghariduse alarahastamise ümber paistab külmaks jätvat poliitilist eliiti, kes ei paku pika vaatega lahendusi, vaid elab ühest valimistsüklist teise.

Eesti suurima ja Tallinna Ülikooliga (edaspidi TLÜ) samas linnas asuva rahvaraamatukogu juhina võtsin murega vastu ülikooli senati otsuse peatada 2022. aasta sügisest vastuvõtt infoteaduse bakalaureuse õppekavale, väidetavalt esialgu aastaks.

Otsuse taga võib kõrvalseisja aimata ülikoolisest võitlust õhukeks jäänud rahakoti pärast. TLÜ ei ole eriala kogukonnale ega avalikkusele selgitanud, miks tabas vastuvõtu peatamise otsus just seda eriala, mitte aga mõnd teist, mis samuti ei ole TLÜ vastutusvaldkonda kuuluv eriala, ning milline on pikaajalisem plaan infoteaduste õppekavadega. Infoteaduste õppekavad on akrediteeritud aastani 2024 ja hinnang õppekavadele on kõigile avalikult kättesaadav.

Infoteaduse eriala värskest lõpetanu kandideerimist ootan raamatukogu juhina pea igal meie värbamiskonkursil. Vajadus selle valdkonna spetsialistide järele kasvab lähiajal suure hulga raamatukogusektori tööjõust pensioniikka jõudmise tõttu. Et infoteaduse eriala lõpetajaid ootavad tippspetsialistideks lisaks raamatukogudele arhiivid ja muuseumid, aga ka ettevõtted, valitsusasutused ja kolmas sektor, siis

2 MÕTET

● Infoteaduse eriala värskest lõpetanu kandideerimist ootan raamatukogu juhina pea igal meie värbamiskonkursil.

● Kas kohalikud otsustajad on värvanud võimaliku parima spetsialisti raamatukokku tööle ja kas makstakse talle selle eest väärilist palka?

pigem peaks küsima, kas praegune vastuvõtt (21 õppekohta) on piisav, et rahuldada tööjõuturu vajadusi.

Raamatukogude vaates ühiskonna vajadusi hinnates muudab TLÜ senati otsus farsiks ülikooli enda eesmärgi olla targa eluviisi eestvedaja Eestis ja teha eelkõige teaduspõhiseid otsuseid nii ühiskonna kui ka kodaniku paremaks toimetulekuks. Igaüks, kellele läheb korra Eesti inimeste heaolu, näeb üha kasvavat digilõhet eri piirkondade ja ühiskonnarühmade vahel ning info- ja meediakirjaoskuse puudulikkust tasemel, mis kujutab endast juba tervishoiu- ja julgeolekuriske. Praegune pandeemia tõi selgelt esile, et rohkem kui kunagi varem on elanikel vaja abi, et digimaailmas ning suures ja segases infotulvas toime tulla. Seetõttu on just vaja koolitatu infoprofessionaale ning õpetatavate ainete paindlikku ajakohastamist vastavalt ühiskondlikele tendentsidele.

Raamatukoguhoidjad on aastaid rõhutanud otsustajatele oma potentsiaali olla üle riigi kättesaadava digiõppe pakkujad ja elukestva õppe toetajad. Nii et veel kord puust ja punaseks: raamatukogud saavad olla riigile oluliseks partneriks elanikele infopädevuste õpetamisel ja kodanikuhariduse andmisel. See aga eeldab, et raamatukogudes töötavad ka tulevikus spetsialistid, kelle oskused on professionaalsel tasemel. Infoteaduste õppekavad on sotsiaalse suunitlusega ja infokasutajale ehk inimesele keskendunud. Praeguses olukorras, kus terviklikku infoteadusealast haridust pakuvad õppekava kõrbitakse bakalaureuseastme sulgemisega (ja keegi ei garanteeri, et ainult aastaks), tekib küsimus, kas ja kuidas saavad raamatukogud tulevikus hakkama ühiskonna ootuste ja vajaduste täitmisega.

Ülikoolide jt haridusasutuste raamatukogud toetavad oma tegevusega teadus- ja õppetööd, kuid pakutava toe kvaliteet saab olla kõrge vaid juhul, kui raamatukogus töötavad erialase kõrgharidusega infospetsialistid. Kas TLÜ senat otsust tehes mõtles sellele, millise ettevalmistusega raamatukoguhoidjad soovivad nad edaspidi oma raamatukogus näha? Kelle ülesanne ja vastutus on koolitada raamatukoguhoidjaid, kes oleksid ülikooli raamatukogus teadlasele ja õppejõule professionaalsel tasemel abiks ja toeks? Tundub nagu endale jalga tulistamiseks, kas pole?

Kutsun ka kohalikke omavalitsusi analüüsima, kuidas nad on raamatukogude potentsiaali rakendanud. Kas kohalikud otsustajad on värvanud võimaliku parima spetsialisti raamatukokku tööle ja kas makstakse talle selle eest väärilist palka? TLÜ infoteaduse vilistlase, pädeva spetsialisti meelitab pahatihti tööle valitsusasutus või erafirma, kes saab lisaks konkurentsivõimelise-

le töötasule võimaldada tööaega kella 9-17, paindlikku töötamist ka kodukontoris ja muid soodustusi, mida raamatukogu aga enamasti pakkuda ei saa. Ning just see on üks peamistest põhjustest, miks TLÜ infoteaduse lõpetajaid ei tule või ei jää raamatukogudesse tööle sellisel hulgal, nagu mina ja teised raamatukogude juhid sooviksid.

Kuidas lahendada «nokk kinni, saba lahti»-olukorda, kus kogukond vajab raamatukokku pädevat spetsialisti, kuid kohalik omavalitsus ja mis seal salata, ka ülikoolid jt haridusasutused maksavad pahatihti töötasu, mis jääb alla kõrgharidusega kultuuritöötaja või õpetaja miinimumile?

Ei saa leppida TLÜ ja haridus- ja teadusministeeriumi selgitustega vastutusvaldkondadest kõrghariduse andmisel, kui reaalselt jäetakse Eesti arengu seisukohalt kriitiline infovaldkond (sh ka teised asutused, mitte ainult raamatukogud!) piisava arvu vajalike spetsialistideta. Seda enam ootaks nüüd poliitikutelt, nii valitsus- kui parlamendiliikmetelt selgeid sõnumeid, kuidas lahendada praegust patiseisu, kus kõrghariduse jätkuva alarahastamise tõttu on ülikoolid sunnitud astuma samme, mis vähendavad kõrghariduse kättesaadavust Eesti ühiskonna jaoks olulistel õppekavadel.

Raamatukogud ootavad, et haridus- ja teadusministeerium ning kultuuriministeerium kutsuksid esimesel võimalusel ühe laua taha Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli ning valdkonna suuremate tööandjate esindajad. Kui TLÜ infoteaduse eriala bakalaureuseõppe vastuvõtu peatamise otsus on tehtud vaid rahapuudusel, siis ootame mõlemalt ministeeriumilt selget plaani, kuidas rahastada ühiskonnale vajalike spetsialistide koolitamist. Mõlemalt ülikoolilt ootavad raamatukogud selgeid vastuseid, kuidas valdkonna spetsialistide koolitamisel rõhuasetusi ja vastutust jaotada.

Võimalused erivajadustega inimestele

Statistika andmetel on Eesti tööealistest elanikest ligikaudu 100 000 vähenenud töövoimega. Lisaks on inimesi, kellel ei ole puuet või vähenenud töövoimet diagnoositud, kuid nende tervislik seisund või eripärad muudavad töö leidmise keeruliseks.

Nende inimeste võimalused tööturule minna või sinna naasta on sageli piiratud, kuigi tegemist võib olla väga heade spetsialistidega. Piirangute põhjused on erinevad ja sageli tulenevad pigem hoiakutest ja ettevõtete vähesest kogemusest erivajadustega inimeste värbamisel.

Värvata tuleb alati kompetentsi ja väärtuseid, sõltumata sellest, et mõnikord võib uus töötaja vajada erivajadusest või vähenenud töövoimest tulenevalt töökeskkonna kohandamist.

Selline praktika on Swedbankis osutunud väga edukaks ning erivajadustega inimesed (1,3 protsenti kõikidest töötajatest) töötavad pangas mitmes valdkonnas: ITs, kommunikatsioon, nõustamiskeskused, analüütikas ning seda nii assistentide ametikohtadel kui ka spetsialistidena.

Sihipäraselt oleme erivajadustega ja vähenenud töövoimega inimeste kaasamise panustanud just viimastel aastatel.

Püüame leida võimalusi, kuidas neile meie ametikohti tutvustada ning julgustada värbamiskonkurssidest osa võtma. Toome ka töökoolu-

ÜLLE PIND
Swedbanki personaljuht

tustes eraldi välja, et ka erivajadusega inimesed on oodatud kandideerima, kuna oleme omalt poolt valmis kohandama töökohta vastavalt inimese vajadustele.

Meie kogemus on näidanud, et erivajadustega inimesed võivad tööle kandideerides rohkem kahelda, kas nad on antud ametikohale sobivad.

Selleks et erivajadustega inimesi kandideerima julgustada, tuleb nendeni ka jõuda. Abiks on aktiivne koostöö erinevate organisatsioonidega, näiteks töötukassa, Eesti Puuetega Inimeste Koja ja ülikoolidega.

Nii oleme ühe tegevusena korraldanud spetsiaalselt erivajadustega inimestele suunatud töövarjunädalat, mille käigus on neil võimalus tutvuda eri valdkonna tööga: IT, klienditeenindus, kontorivõrgus ja nõustamiskeskuses, kindlustus, personal ja lepingute ettevalmistus. Mõne aasta jooksul on töövarjunädalast Tallinnas ja Tartus võtnud osa mitukümmend inimest ning oleme juurde saanud ka uusi töötajaid.

Erivajadus võib olla füüsiline ja silmaga nähtav, aga on ka palju

vaimseid erivajadusi, mida esmapilgul ei märka.

Vaimse tervise probleemide diagnoosimine on viimastel aastatel kahjuks kasvutrendis ja see eeldab ka tööandjate hoiakute muutumist.

Nii tuleb tööandjal pöörata suuremat tähelepanu vaimse tervise hoidmisele, aga ka kohandada töökohti inimestele, kellel on diagnoositud mõni vaimse tervise häire, mille tõttu nad vajavad rohkem kolleegide tuge nii sisseelamisel kui ka igapäevaste tööülesannete täitmisel.

Vaimse tervise probleemide diagnoosimine on viimastel aastatel kahjuks kasvutrendis ja see eeldab ka tööandjate hoiakute muutumist.

Esimese kogemuse saime aastaid tagasi, kui Astangu Kutserehabilitatsioonikeskusest tuli meile praktilise väga sõbralik ja meeldiv noormees.

Vaatamata asjaolule, et noormees vajab erivajadusest tulenevalt õppeprotsessis tavapärasest rohkem tuge, oli ta suurepärase suhtleja, alati positiivne ja väga kohusetundlik. Need omadused olid heaks eelduseks sekretäri ametikohale ning kuna olime just uue sekretäri otsin-

guil, pakkusime talle võimalust seda rolli proovida.

Tänaseks on temast saanud suurepärase kolleegi, kelle head teenindust kiidavad nii meie töötajad kui külalised. Lisaks pälvib noormees 2020. aastal aasta kolleegi tunnustuse.

See positiivne kogemus on innustanud meid veelgi rohkem erivajadustega inimeste kaasamise panustama.

Nii asus meie juurde analüütikuna tööle suurepärase matemaatiliste võimetega mees, kellel on erivajadusest tulenevalt raskusi sotsiaalsete kontaktide loomisel. Tema sisseelamine on olnud pikk protsess ning nõudnud erinevaid kohandusi töökorralduses ja tuge kolleegidelt.

Meil on hea meel tõdeda, et tööta ja on hästi sisse elanud, naudib oma tööd ja on koostööpartnerite hinnatud tugi. Need kogemused on andnud meile kindlustunde, et erivajadustega töötaja värbamine ei ole ületamatu väljakutse. Kõige tähtsam on mõtteviis – me kõik oleme erinevad ja parima tulemuse saavutamise mitmekesisel tiimil, üksteist austades ja toetades.

Julgustame kõiki tööandjaid mõtlema selle peale, mida saaksid nemad oma ettevõttes ära teha selleks, et luua võimalusi inimestele, kes on tööjõuturult erivajaduse tõttu kõrvale jäänud.

PAADIST KIIKRIKA

TARMO
PIKNER

Merkelile teadmiseks Lukašenka pole härra

Nadi on kuulata välisminister Eva Maria Liimetsa ja peaminister Kaja Kallase vastuseid küsimusele, miks ja mida Merkel rääkis telefonitsi diktaator Lukašenkaga. Vastuseks kuuleme vaid, et Merkeli büroo teavitab telefonikõnest ning et ametist lahkuv kantsler nimetas Lukašenkat härraks. Piinlik, sest isegi see napp vastus pole õige.

Lukašenka ei ole mingi härra, kui ta saadab turistiviisaga riiki tulnud külastajad sõjaväelaste saatel Leedu ja Poola piirirajatisi lõhkuma, varustades neid vastavate seadmetega ning kutsudes turiste üles nüpeldama Poola piirivalvureid kivide, kaigaste ja nugadega. Härra nii ei käitu ja sama barbaarset tegevust Valgevene võimude poolt nägi kogu maailm juba sealsete valimiste aegu.

Seega on Lukašenka hübriidsõda korraldav kurjategija, kes tuleks kuulutada rahvusvaheliselt tagaotsitavaks ja peaks vastust andma Haagi tribunali ees. Seda ei julgeta aga öelda (peale Marko Mihkelsoni), sest kogu Euroopa Liit pole selles samal meelel. Aga siis, kui proua Merkel hakkab Poola piiri küsimust arutama (Valge)Venega ja seda üle Poola enda ning salastatult – kus on siis Euroopa ühtsuse nõue? Kõlab trafaretselt, aga ometi kurjakuulutavalt. Niisiis unustage Saksa maa, nemad ajavad oma rida ükskõik milal ja ükskõik kellega. Unustada muidugi ei saa, aga loota, et me saame sakslastel omi seisukohti selgeks teha, on naivism. Ja Lukašenka vilistab sanktsioonidele, sest tal on juba varblane katusel ja külla püüab ka Putin oma tuvi pihku.

Jõudes ELi liikmesriikide väljaütlemiseni, on hea näide Leedu, kes seisab sirgeselgelt oma huvid ees ja ei karda esitada Brüsselist erinevaid seisukohti. Selles on suuri teeneid nende presidendil Nausedal ja välisminister Landsbergisel. Kas meil oleks isegi teoreetiliselt mõeldav tekitada diskussioon Taiwanis saatkonna avamisest? Nalja teete! Meie välisministeerium Islandi väljakul on reaalsest elust sama kaugel nagu Island Eestist. Ei tule sealt selgeid sõnumeid ega sõltumatule riigile omaseid seisvaid algatusi.

Oleks aeg tunnustada Leedu Baltikumi liidriks ja tihendada riikidevahelist koostööd Vilniusega. Aga meil haka takse jällegi arendama mõttetut Eesti-Läti raportit. Ragnar Kond tuleks saata seelase asemel Leedu kajastama sealset riigikorraldust. Mis me ikka lätlasi iga päev tänitame ja loeme nende koroonasurnum (sest meil on neid vist vähem). Läti on ammu lukku keeratud ja lukuvõti kadunud. Eesti kolm vapilõvi magavad aga tiigri kaisus mõnusalt talveund.

Veelgi parem, kui kolm Balti riiki võtaksid pundi ka Poola, kes on ainuke riik Euroopas, kellele saame loota. Mistõttu on tervitatav, et president Karis külastas suurriik Poolat. Võime ju igal hommikul kupalusel lugeda, et meil on NATO artikkel 5 ja ELi inimõigused, kuid lisaks on vaja midagi nähtavat ja käegakatsutavat. Kas ei tuleks hakata välja töötama mingit Balti pakki? Nagu elu näitab teeme juba neljapoolset koostööd poliitsei ja kaitsevõimude kaudu. Miks siis mitte teha midagi püsivamat piiri- ja kaitsevaldkonnas.

KÕVA SÕNA

Eesti ülikoolidesse on jõudnud postmodernistliku mõtlemise tippaeg, mille peamine eesmärk on killustamine ning toimivate struktuuride ja mõttemustrite lammutamine.

Kolumnist Maarja Vaino kultuurikatkestuste tootmisest ülikoolides. PM 22.11

